

Nr 395.

Av fru Nordgren m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 17, med förslag till lag om arv m. m.

En återblick i gamla riksdagshandlingar ger vid handen att frågan om de utomäktenskapliga barnens arvsrättsliga ställning är av mycket gammalt datum, och att mer än hundra år förflutit, sedan riksdagen först började syssla med densamma. Redan 1815 års riksdag hade sålunda att taga ståndpunkt till denna fråga, vilken sedan dess varit föremål för upprepade behandlingar inom den lagstiftande församlingen. Väl har man härunder kommit några steg framåt på rättvisans väg, men ännu i dag — trots att vi leva i ett demokratiskt samhälle — har icke mer än halv rättvisa vederfarits den grupp av samhällsmedlemmar, som går under benämningen 'utomäktenskapliga barn'.

Särskilt när det gällt dessa barns arvsrätt efter fader har det visat sig vara svårt att få till stånd en rättfärdigare lagstiftning. Undan för undan ha krav härpå avvisats av riksdagen, i trots av de många varmhjärtade röster, som inom densamma höjts för borttagandet av den orättfärdiga undantagsställning dessa barn utan eget förvållande kommit att intaga genom lagar, som ställa dem utanför de rättigheter, som tillkomma landets övriga medborgare. Senast vid behandlingen av 1917 års förslag till lag om barn utom äktenskap gjorde kravet på en ändring härutinnan sig starkt gällande, och ehuru den del av förslaget, som gällde arvsrätt efter fader, icke heller då vann riksdagens bifall, föll dock frågan framåt, i det att riksdagen uttalade sig för, att vid revisionen av ärvdabalken densamma måtte upptagas till förnyad förutsättningslös utredning.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 17 föreligger nu resultatet av denna utredning i form av vissa lagparagrafer, vari de utomäktenskapliga barnens arvsrätt regleras. Men även nu har man stannat vid i huvudsak samma bestämmelser, som finnas i 1917 års lag. Den enda ändring som tillkommit är stadgandena i 3 kap. 2 och 3 §§, enligt vilka fader till barn utom äktenskap äger att i den form, som är föreskriven ifråga om erkännande av faderskap till barnet, avgiva förklaring, att barnet skall njuta samma rätt till arv efter honom som barn av äktenskaplig börd, vilken förklaring medför att ömsesidig arvsrätt skall föreligga mellan barnet och fadern. Utöver detta har ingen utsträckning av de utomäktenskapliga barnens arvsrätt föreslagits. Sålunda har man i lagförslaget icke ens ansett sig kunna medgiva arvsrätt för de barn, vars föräldrar varaktigt sammanleva utan lagligt äktenskap, ehuru väl härvidlag i regel någon ovisshet om faderskapet icke kan anses föreligga. Detta ehuru arvsrättens grund, en-

ligt lagförslaget, icke bör sökas i blodsbandet allenast utan fastmera i den på blodsbandet vilande ekonomiska och sociala samhörigheten mellan arvtagaren och arvlåtaren, vilka krav väl kunna anses fyllda ifråga om de stadigvarande, ehuru icke legaliserade förbindelserna.

Som motivering för att denna grupp av utomäktenskapliga barn icke medtagits i lagförslaget, anför lagberedningen bl. a. att det även härvidlag skulle uppstå svårigheter ifråga om faderskapsbevisning, då det mellan den lösa förbindelsen och det fullt utpräglade konkubinattet finnas i verkligheten skiftande mellanformer, vilket i hög grad skulle försvåra en gränsbestämning. Beträffande den saken vilja undertecknade hänvisa till huru denna fråga lösts bl. a. i Frankrike och Portugal. I den franska lagen av år 1912 förekommer en punkt, vari det heter, att utomäktenskapligt barn är arvsberättigat efter fader om "mannen med modern levat i notoriskt konkubinatt vid tiden för konceptionen" och i den portugisiska lagen av 1910 är inrymd samma bestämmelse, vilka bestämmelser väl också skulle kunna intagas i svensk lagstiftning.

Vidare anföres från lagberedningens sida, att samhället genom en dylik lagstiftning skulle i viss mån ge sitt erkännande åt de fria äktenskapen och då lagberedningen anser att det är av synnerlig vikt, att äktenskapet som samhällsinstitution inte genom lagstiftningen försvagas, har man inte ansett sig böra förorda arvsrätt efter fader för barn, som fötts i en dylik förbindelse. Utan att vilja på minsta sätt förringa äktenskapets stora betydelse som samhällsinstitution, kunna vi dock inte undgå att finna sistnämnda argumentering ovidkommande för den sak det här gäller. Ty här är det icke fråga om betydelsen av äktenskapets upprätthållande och bevarande som samhällsinstitution, utan här gäller det rättvisa åt barn, vilka äro utan skuld till att ha kommit till världen i en förbindelse, som statens lagar icke erkänna. Vi hävda alltså att det beträffande denna grupp av utomäktenskapliga barn icke kan anföras några som helst bärande skäl, varför de icke i arvsrättsligt hänseende skulle fullt kunna jämföras med barn av s. k. äkta börd. Som jämförelse kan anföras att redan nu pensioner, av statsmakterna, beviljats änkor efter arbetare i statens tjänst, fastän den äktenskapliga förbindelsen icke varit legaliserad.

Så är det hela den övriga gruppen av utomäktenskapliga barn — trolovningsbarn och de av fadern genom särskild angiven förklaring arvsberättigade barn undantagna — vilka helt ställts utanför arvsrätt efter fader. Här har lagberedningen ånyo fört fram det gamla skälet: svårigheten att till fulla styrka faderskapet. Ehuru väl vi icke vilja helt bestrida denna svårighet, kunna vi dock icke tillmäta densamma avgörande betydelse såsom skäl för att undanhålla det stora flertalet barn utom äktenskapet rätt till fadersnamn och fadersarv. Det synes oss som om lagberedningen väl mycket utgått från den förutsättningen att flertalet av dessa barns mödrar skulle vara omoraliska och i sedligt hänseende mindervärdiga människor, vars uppgifter man icke kunde sätta någon tro till. Härom tyckas emellertid inte de resultat, man kommit till vid utredningarna angående faderskapets fastställande, bära vittne. Dessa ut-

redningar utvisa nämligen att, enligt statistiska uppgifter från 20 kommuner, (Stockholm och två andra större städer, nio mindre städer, en köping och sju landskommuner) faderskap och därå grundad underhållningsskyldighet fastställt i icke mindre än i medeltal över 93 % av samtliga fall, därav 90 % genom erkännande och cirka 10 % genom dom. Procentsiffrorna för trolovningsbarn och barn, som sedermera genom föräldrarnas äktenskap legitimerats utgör för de mindre av dessa städer jämte köpingen 32,4 % och för landskommunerna 41,3 % av hela antalet barn, vilka sålunda erhållit arvsrätt efter fadern.

Varför för övrigt fästa huvudvikten vid den jämförelsevis ringa grupp av ansvarslösa och i sedligt hänseende mindervärdiga kvinnor, vars uppgifter om faderskapet, ifråga om de olyckliga barn de sätta i världen, äro mer eller mindre otillförlitliga? Varför inte lika gärna tänka på den stora grupp av ogifta mödrar, vilka med en uppoffring, som icke vet av några gränser, oftast ensamma bärande hela den ekonomiska bördan, slita och sträva för att kunna fostra sina barn till goda och rättskaffens människor. Huru många duktiga och framstående samhällsmedborgare har icke vårt land kunnat framvisa, som varit av utomäktenskaplig börd, och som haft en plikttrogen och strävsam mor att tacka för vad de blivit.

Lagberedningen har vidare anfört att införandet av arvsrätt för utomäktenskapliga barn oundgängligen måste draga med sig införande av exceptio plurium, d. v. s. rätt för mannen att göra invändning om att jämväl annan man haft umgänge med kvinnan under konceptionstiden. De olägenheter ett medgivande av exceptio plurium skulle komma att medföra för såväl mödrar som framförallt barnen, och vilka av lagberedningen kraftigt framhållas, vilja vi till alla delar understryka, framförallt att en viss grupp av barn, de för vilka faderskapet på grund av exceptio plurium, icke bleve fastställt och som sålunda eventuellt bleve förklarade för "bolagsbarn" och vars moder av lagen stämpades som en moraliskt mindervärdig person, skulle komma att betraktas som en pariasklass i samhället. Säkerligen skulle också det allmänna rättsmedvetandet i vårt land känna sig kränkt av en dylik sakernas ordning. Vi anse emellertid icke en dylik anordning vara absolut ofrånkomlig. Människorna måste lära sig att taga ansvaret för sina gärningar, och konsekvenserna böra i vart fall icke övervältras på de oskyldiga barnen. Vad det nu gäller är att snarast helt avskaffa den särställning i samhället, som de utomäktenskapliga barnen intagit, och införa en rättfärdigare ordning. Likheten inför lagen är ett samhällsvärde, för dyrbart att äventyras på grund av föräldrade rättsbegrepp och fördomar.

På grund av vad vi anfört hemställa vi,

att riksdagen måtte besluta att alla utomäktenskapliga barn tillerkännas arvsrätt jämväl efter fader och fädernefränder.

Skulle icke denna vår hemställan kunna bifallas, så hemställa vi i varje fall, att arvsrätt efter fader och fädernefränder till-

erkännas sådana utomäktenskapliga barn, beträffande vilka invändning om faderskap bland flera ej vinner stöd av en i saken förebragt utredning.

Stockholm den 31 januari 1928.

Olivia Nordgren.

Agda Östlund.

Signe Vessman.

Christina Ekberg.

C. W. O. Höglund.

O. W. Lövgren.

Harald Hallén.

Alfr. Werner.

Algot Sjöström.

P. Albin Hansson.

Hj. Carlsson.

Ernst Hage.

Edv. Uddenberg.

J. V. Mårtenson.

C. O. Johansson.